

18.6.2021

Liikenne- ja viestintäministeriö

VN/27380/2020

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi väylämaksulain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Liikenne- ja viestintäministeriö on pyytänyt valtiovarainministeriöltä lausuntoa otsikon esityksestä. Esityksessä ehdotetaan jatkettavan väylämaksun puolittamista vuosina 2022 ja 2023. Esityksellä pyritään kompensoimaan COVID-19-tartuntatautiepidemian aiheuttamia vahinkoja varustamoille ja niiden kuljetusasiakkaille. Väylämaksua kerätään kauppamerenkululle tarjotuista palveluista (väylänpito, jäänmurto, meriliikenteen ohjaus ja merenmittaus) aiheutuvien kustannusten kattamiseksi.

Esitys liittyy vuoden 2022 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltävän sen yhteydessä. Lain on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2022 ja olla voimassa 31.12.2023 saakka.

Valtiovarainministeriön lausunto

Väylämaksu puolitettiin vuosille 2015-2017 kompensoimaan rikkidirektiivin vaikutuksia meriliikenteelle. Tämän jälkeen väylämaksun puolitusta on jatkettu siten, että viimeinen voimassaolovuosi on kuluva vuosi. Kauppamerenkulun rikkisääntely laajeni IMO:n toimin vuoden 2020 alusta kaikille maailman merialueille, joten edellä mainitut perustelut maksun puolittamiselle ovat poistuneet. Pääministeri Marinin hallitus linjasi vuoden 2021 talousarvion yhteydessä, että väylämaksun puolittamista jatketaan vuoden 2023 loppuun saakka.

Väylämaksun puolittamisen aikana saadut maksutulot ovat vastanneet keskimäärin hieman yli puolta väylänpidon kustannuksista. Väylämaksu suoritetaan, kun alus saapuu ulkomailta Suomen aluevesille tai suomalaisesta satamasta suomalaiseen satamaan, eli maksua ei peritä laivoilta, jotka eivät ole liikenteessä. Maksua peritään aluskohtaisesti matkustaja-aluksilta enintään 30 käyntikerrasta vuodessa ja lastialuksilta enintään 10 käyntikerrasta vuodessa. Säännöllisen matkustaja-alusliikenteen varustamot maksavat vuoden väylämaksut alkuvuodesta.

Esitetty toimenpide kohdistuisi kaikkeen kauppamerenkulkuun alustyypeistä ja niiden kansallisuudesta riippumatta. Meriliikenteestä 32-34 % on kulkenut suomalaisten varustamoiden aluksilla vuosina 2016-2019. Vaihtoehtoisena tukitoimenpiteenä kahdelle vuodelle käyttöön otettavat tukikeinot, kuten suorat elin-

keinotuet ja lainantakaukset, voitaisiin kohdistaa ainoastaan Suomeen rekisteröityneille aluksille, mutta ne olisivat Euroopan Unionin lainsäädännön mukaan haasteellisia.

Väylämaksun yksikköhinnat on mitoitettu siten, että niillä katetaan kauppamerenkululle tarjottujen palveluiden tuottamisesta aiheutuvat kustannukset. Vuosittaiset kustannukset vuosina 2010-2019 ovat olleet 74,9-99,4 milj. euroa. Puolitetun väylämaksun aikana, vuodesta 2015 eteenpäin, maksutuotot ovat kattaneet 53-61 % kustannuksista.

Väylämaksu ei ole keskeisimpiä merilogistiikan kustannustekijöitä. Suomen kauppamerenkulkuun liittyvät kustannukset ovat miljardiluokan erä, joten väylämaksun puolittamisella on hyvin rajallinen merkitys. Normaalitilanteissa myös kuljetusvolyymeihin nähden väylämaksu on maltillinen täysimääräisenäkin. Koronapandemiasta johtuen kuljetusvolyymit ovat kuitenkin merkittävästi alentuneet ja väylämaksun taloudellinen merkitys kuljetuskustannuksille on ollut suurempi vuosina 2020 ja 2021 alusten täyttöasteiden alenemisen ja liikennöinnin heikentyneen kannattavuuden vuoksi.

Esityksestä johtuen budjettitalouden tulojen menetykseksi arvioidaan noin 36 milj. euroa sekä vuonna 2022 että vuonna 2023 verrattuna siihen, että liikenne normalisoituu ja väylämaksu kannettaisiin vuosina 2012–2014 käytössä olleen hinnaston mukaisesti. Tuloarvion perustana on oletama, että liikennemäärät ja -volyymit palautuvat koronapandemiaa edeltävälle tasolle vuonna 2022. Väylämaksutulosten vaje suhteessa kauppamerenkululle tuotettujen palvelujen kustannuksiin riippuu eniten erilaisten talvien ehdoilla toteutuvista jäänmurron kustannuksista. Väylämaksun puolituksen aikana (vuosina 2015–2020) vaje on ollut 29,5–46,3 milj. euroa/vuosi.

Taloudellisen aktiviteetin heikkenemisellä koronapandemiasta johtuen ja vuosien 2020 ja 2021 talousarvioihin sisällyneillä elvyttävillä toimenpiteillä on merkittävä vaikutus julkisen ja valtiontalouden rahoitusasemaan. Vallitsevassa tilanteessa erilaisia tukitoimenpiteitä on tarpeen tarkastella osana sitä kokonaisuutta, jonka hallituksen tähänastiset linjaukset ja toimet muodostavat. Tavoitteena tulee olla se, että julkisen sektorin voimavarat tulevat kohdennetuksi siten, että niiden vaikuttavuus muodostuu mahdollisimman suureksi.

Valtiovarainministeriöllä ei ole muuta huomautettavaa esitykseen.

budjettipäällikkö Sami Yläoutinen

budjettineuvos Kati Jussila

Tiedoksi

LVM, Juha Tervonen, Niko-Matti Ronikonmäki

